

Eltitkolt évek

<http://www.filmhatter.hu/article/title:Eltitkolt-evek>

kritika

2009. november 24., kedd

Szép filmet készített Takács Mária a magyar leszbikus társadalom közelmúlt- és jelenkori történetéről. Lehetne ez a film - a már szerencsére Magyarországon is folyó - genderkutatások ismertetője, afféle tudományos ismeretterjesztő, bizonyára hasznos, de a tudományos narratíva szabályai szerint személytelen, száraz, tényközlő. Ugyanígy lehetne a közelmúlt történetét egy sajátos aspektusból bemutató történelmi dokumentumfilm is, és persze készülhetett volna a másságukat vállalók sorsát hiteltelen rácsodálkozással vagy édes-bús szomorkodással bemutató „agitka” is. Szerencsére nem ez történt. A rendező talált tizenegy bátor, kedves, szimpatikus, nyitott leszbikus nőt, akik nemcsak, hogy vállalják nemi identitásukat, de arról akarnak és tudnak is őszintén, elfogulatlanul, a téma adta lehetőségek között olykor humorosan megnyilatkozni.

A helyzetük pedig, mint ahogyan az a nyitó képsorokból is kiderül egyáltalán nem egyszerű. Egészen hihetetlennek tűnik, hogy addig, amíg a világ szerencsésebb fertályain - beleértve a katolikus Spanyolországot - nemcsak, hogy legális párkapcsolatban élhetnek, hanem házasságot is köthetnek, gyermeket fogadhatnak örökbe meleg párok, addig itt nálunk a MAHIR, arra sem hajlandó hirdetést fölvenni, hogy egy stáb filmforgatáshoz leszbikus nőket keres! Az arctalan (szó szerint, hiszen csak a hangját halljuk) tisztviselő főnöki tiltásra, erkölcsi okokra hivatkozva hajítja el a hirdetést feladni vágyó (amúgy a film egyik kitalálója) hölgyet. A tiltást igazoló rendelkezést persze nem tudja prezentálni "a jó erkölcsök öre", de arról biztosítja az elutasított kuncsaftot, hogy hasonló eredményre számíthat, ha a példaként felhozott Nők Lapjához, vagy a Népszabadsághoz fordul. Tulajdonképpen „még örülhetünk”, hogy „Buzik kifelé!” - felkiáltással nem dobhatja ki az irodából a hirdetni vágyót!

Így van ma, és „mégígyebben” volt tavaly, amikor - ne álltassuk magunkat - nem csupán náci dobálták mérgezett tojással és utcakövekkel a „Meleg Büszkeség Napján” felvonulókat.

11 nő, 11 történet. A szereplők az érettebb és idősebb korosztályból kerülnek ki. Ahány történet annyi eset. Ami közös az a sorsuk vállalása. Ki így, ki úgy jön rá, hogy más. Van, aki boldog házasságban élt, és a kapcsolat megromlása, a válás után jött csak tisztába nemi identitásával. Mások eleve tudták, hogy kik ők. A vallomások azt bizonyítják egyik út sem könnyebb, hiszen a társkeresés, a méltó pár megtalálása nehezebb, mint a heteroknál, ráadásul a megtalált emberrel való együttélés sem könnyű egy intoleráns közegben. Ma sem az, bár vannak szép számmal legálisan működő nyilvános helyek, a nyomtatott sajtóval szemben netes társkereső portálok, és ami a legfontosabb: egyesületek. Magunktól is sejtthettük, de a filmből bizonyosságot is nyerünk arról, hogy ez az ügy mennyire mehetett az ötvenes- hatvanas- hetvenes- nyolcvanas években. „Voltak művész barátaink, akik színesíteni akarták a szexuális életüket. Persze nemcsak azért talákoztunk, hogy rögtön ledobjuk a ruháinkat, beszélgettünk, vacsoráztunk, de voltak gruppensex-ek is. Ezekben az volt a jó, hogy itt lehetett nőhöz jutni” –meséli az egyik szereplő. „Volt az Egyetem Presszó. Nappal "normálisan" működött, azután bezárt, és estére a mienk volt. A beengedő ember: Misike, pontosan tudta ki való az esti társaságba és ki nem”- emlékeznek vissza a hetvenes, nyolcvanas évekre ketten is. A harmadik csak azt teszi hozzá: „Amikor először lementem az Egyetembe, azt kellett lássam

87 százalék a fiú! Hogyan fogok én itt ismerkedni?” Hirdetni persze akkor sem lehetett. Ha valaki párkapcsolatot keresett, a felhívásba a szerkesztőség köteles volt beírni a „házasság céljából” kitéltelt. Azt mondani sem kell, hogy az „egymásra nézve” (utalás Makk Károly szép, filmünkben is felidézett művére) a Sappho és egyéb a valódi ismerkedési szándékra utaló szavak is automatikusan töröltettek. Szomorú példája az értetlenségnek, hogy az egyik hölgyet, miután bevallotta érzelmeit barátnőjének, „meg akarták menteni”. Kórházi, belgyógyászati (sic!) vizsgálatra utalták, a pszichiáter diagnózisát - hivatkozva arra, hogy bizonyosan ő is meleg - figyelmen kívül hagyták. Hormoninjekciózás volt a javallat, és ha hősnőnk nem olyan karakán, és nem jelenti ki, hogy őt nem kell meggyógyítani - mert hiszen egészséges ő, csak éppen más a szexuális orientációja - ki tudja a kezelések „eredményeként” élhetne, és nyilatkozhatna-e ma?

És persze göröngyösek a mai utak is. Egyik lehetőség a világból való kivonulás. Kis falu széle, tanya, állattartás, kecskesajt készítés, a készpénzért egy kis tanítás a helyi iskolában. Csak hát ennek a megoldásnak a lényege az izoláció. Két ember elzárva a világtól, napi megélhetési gondokkal terhelt, eladdig ismeretlen tevékenységet folytatva bajosan őrizheti meg kapcsolatát. „Beszélgettünk mi a falusiakkal közömbös dolgokról. De azt a kérdést, hogy hogyan éltek, nem lehetett feltenni. Érzelmi dolgokról nem lehetett kérdezni. Nem is kérdeztek! Ennyi volt a gender-kérdés!” Hasonlóan az illúziók világába tartozik az a - persze sohasem megvalósuló - terv, amin többen is törték a fejüket: „Vásároljuk fel a falut! Akkor ideköltözhöz minden barátnő, volt szerető, cimborá!” Ez sem hozhatott volna mást, mint bezártságot, belterjes életet, telve feszültség góccokkal.

Sokkal biztatóbb útnak látszik, hogy mára számos egyesületbe, civil kezdeményezésbe tömörülhetnek azok, akik fel akarják vállalni sorsukat. Lehet az országban értetlenség, intolerancia, rettenetes pillanatokban tomboló esztelen örület, mégis azt mondom a civil szféra legposszibilisebb és leghatékonyabb részét éppen a melegek alkotják. Bizonyítékként sok egyéb mellett álljon itt néhány snitt a filmből. Az első Pink Pikniken, ill. 1995-ben a Vörösmarty téren a zászlóbontáskor, még alig lézengetek a résztvevők, ma megtöltik az Andrassy utat. A piknikre való megemlékezésen hangzik el a film számomra egyik legfontosabb mondata: „Nekem, az hogy '93-ban elindultam és eljöttem a 2. Pink Piknikre, kifejezetten politikai indíttatásom volt. Úgy éreztem, hogy én Szabó Judit még semmit nem tettem a rendszerváltásért úgy igazában és kerestem, hogy hol is tehetnék valamit érte. És itt találtam meg, hogy a meleg mozgalomban tehetek én valamit”.

A film rettenetes hosszúsága dacára egy-két ritmustalanságtól eltekintve végig leköti a nézőt, legalábbis engem. Köszönhető ez a szereplőknek, a sok színes karakternek, és persze a rendezőnek, aki nem lineáris, hanem tartalmi összefüggések alapján szerkesztette meg filmjét. Kitűnőek az olykor illusztráló, máskor asszociatív archívok bevágásai, egyszóval pörög a mozi. A stílus visszafogott, feszes, nem lamentáló, inkább picit távolságtartó, ezért hiteles. A kedvencemet idejegyzem. Látjuk a tavalyi felvonulás képeit: a felvonulókat, az eltorzult arcú gyűlölködőket majd egy kockakövet a Hősök terén végül egy felsvenk-kel megáll a kamera a Szépművészeti Múzeum „Test és lélek” kiállításának molinóján. Az egész nem több mint egy perc, tömör és finom. A siker egyik titka legyen erős a kezdés, és a végén tegyél rá még egy lapáttal. A jó kezdés és a jó vége poén sokszor keretbe foglalja a művet. Itt is ez történik. Az első jelenet felháborított és rávilágított, hol is élünk, az utolsó minden fent jelzett optimizmusom dacára elkeserít. A zárómondat így hangzik: „Nincs nekem semmi bajom velük, csak ne mutogassák magukat! Hát érted ezt?” Sajnos értem. Az analógiát és a tragédiát a következő idézetben vélem

megtalálni: „Hogyan lehetnék én antiszemita, amikor a zsidó boltoshoz járok vásárolni, és zsidó barátaim is vannak!” /Nem más mondta ezt, mint a híres filozemita: Csurka István/

kresag

A film honlapja itt érhető el: www.elitkoltevek.mlap.hu

Eltitkolt évek (2009.)

Szereplők: Bán Mária, Bíró Csilla, Gál Ilona, Gordon Agáta, Hidas Magdolna, Kis Márta, Lovas Nagy Anna, Schmied Gerda, Szabó Judit, Szinegh Ildikó, Tímár Magdi

Operatőr: Trencsényi Klára
Rendező: Takács Mária

Producer: Vészi János

Gyártó: Fórum Film Alapítvány